

Försvarsutskottets betänkande

1978/79:22

med anledning av propositionen 1978/79:96 om vissa organisationsfrågor m. m. rörande försvaret jämte motioner

I betänkandet behandlas förslag som regeringen – efter föredragning av statsrådet Carl Tham – har förelagt riksdagen i propositionen 1978/79:96 (försvarsdepartementet). Med anledning av propositionen har väckts motionerna 1978/79:2212, 2213 och 2214. I anslutning till propositionen behandlar utskottet också motionerna 1978/79:1782 och 1789 som har väckts under den allmänna motionstiden.

Under beredningen av ärendet har inför utskottet lämnats information och synpunkter av bl. a. företrädare för berörda centrala myndigheter och av en delegation från Västerås.

Propositionen

I propositionen har regeringen föreslagit riksdagen att

1. godkänna de förslag till ändring i marinens och flygvapnets fredsorganisation som föredragande statsrådet har förordat,
2. bemyndiga regeringen att vidta de övergångsåtgärder och åtgärder i övrigt som behövs för att genomföra vad föredragande statsrådet har förordat.

Bakgrund

1974 års försvarsutredning anförde i betänkandet (SOU 1977:1) Totalförsvaret 1977–82 att det var nödvändigt att minska kostnader och personalbehov för fredsorganisationen så långt som det över huvud taget var möjligt. Reduceringar borde genomföras inom armén och marinen motsvarande tre till fyra regementsadministrationer samt vissa förvaltningsenheter. Även inom flygvapnet borde enligt utredningen ytterligare förband avvecklas. Föredragande statsrådet anslöt sig till utredningens bedömning (prop. 1976/77:74 bil. 1 s. 135). Riksdagen (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) godkände vad han hade angett.

Försvarets fredsorganisationsutredning (FFU) fick genom tilläggsdirektiv i uppdrag att bl. a. utarbeta förslag till den minskning av försvarsmaktens fredsorganisation som regering och riksdag hade bedömt nödvändig. Utredningen redovisade resultatet av utredningsarbetet såvitt gällde i första hand armén i slutbetänkandet del 2 (Ds Fö 1977:3). Detta låg till grund för de ändringar av arméns fredsorganisation som regeringen föreslog i propositionen 1977/78:65 och som riksdagen godkände våren 1978 (FöU 1977/78:11,

rskr 1977/78:173). I del 3 av slutbetänkandet (Ds Fö 1978:3) har utredningen lämnat förslag till nedskärningar i fredsorganisationen inom marinen och flygvapnet. I betänkandet förordas vissa ändringar av den marina organisationen i Karlskrona och Göteborg. Beträffande flygvapnet föreslås bl. a. att Västmanlands flygflottilj (F 1) skall läggas ned. Det förslag som regeringen lägger fram i propositionen 1978/79:96 har utarbetats med nyssnämnda betänkande som underlag. Utredningens överväganden och inkomna remissvar med anledning av utredningsförslaget sammanfattas i bilagorna 2 resp. 3 till propositionen.

Beträffande nuvarande organisation vid de organisationsenheter som berörs av utredningens förslag hänvisar utskottet till bilaga 1 i propositionen.

Föredragande statsrådet

Efter en inledande redogörelse för huvuddragen i FFU:s förslag och remissinstansernas synpunkter på detta behandlar föredragande statsrådet den ekonomiska utvecklingen efter 1977 års försvarsbeslut. Denna ställer, framhåller han, större krav på besparingar än vad som har angetts tidigare. Han uppger att chefen för marinen mot den bakgrunden utreder förutsättningarna för en ökad samordning inom marinen. Han erinrar vidare om att 1978 års försvarskommitté har fått i uppdrag att lämna förslag till bl. a. ändringar i fredsorganisationen. I avvaktan på att ytterligare beslutsunderlag blir tillgängligt behandlar han i propositionen endast de förslag till ändringar i fredsorganisationen som FFU har fört fram. De ställningstaganden han nu gör har som bakgrund att det inte kan uteslutas att ytterligare ändringar i fredsorganisationen inom hela försvaret ganska snart kan tvingas fram av den ekonomiska utvecklingen.

Föredragande statsrådet föreslår följande *organisationsändringar* i Karlskrona, Göteborg och Västerås.

Karlskrona

Karlskrona örlogsskolors (KÖS) förvaltningsenheter förs över till Sydkustens örlogsbas (ÖrlBS). Intendenturförvaltningen och förrådsavdelningen vid ÖrlBS slås samman. Karlskrona kustartilleriregemente (KA 2) slås ihop med Blekinge kustartilleriförsvar och Karlskrona försvarsområde (BK/Fo 15) till en myndighet, varvid verkstadsenheten vid BK/Fo 15 organiseras som en sektion ingående i materielenheten. De anläggningar i Gräsvik som tillhör KA 2 avvecklas och huvuddelen av utbildningsverksamheten vid KA 2 förläggs till Rosenholm och Kungsholms fort.

Göteborg

Västkustens örlogsbas (ÖrIB V) och Göteborgs kustartilleriförsvaret med Göteborgs och Bohus försvarsområde (GbK/Fo 32) samt Älvsborgs kustartilleriregemente (KA 4) slås ihop till en myndighet i fred. Härvid dimensioneras den förbandsbundna verkstaden vid ÖrIB V med utgångspunkt i att generalöversyner och andra större arbeten på fartyg flyttas till Östersjön. Den sammanslagna myndighetens stabs- och förvaltningsorganisation jämte KA 4 m. m. lokaliserar till Kåringberget och delar av dess förvaltningsorganisation till Nya Varvet. Baskompaniet Gullmarn, helikopterdetachementet och västra värnpliktskontoret (VKV) behåller nuvarande lokalisering.

Västerås

Västmanlands flygflottilj (F 1) läggs ned.

Beträffande de *besparingar* som väntas följa när åtgärderna har genomförts hänvisar statsrådet till FFU:s beräkningar. Dessa framgår av följande sammanställning. Därav kan också utläsas vilka investeringar och andra engångskostnader som FFU anser nödvändiga för att organisationsändringarna skall kunna genomföras.

	Besparingar		Engångskostnader	
	Kr./budgetår	Personal		
Karlskrona	10 milj.	140	50 milj.	(investeringar i byggnader)
Göteborg	13 milj. ¹⁾	195 ¹⁾	10 milj.	(investeringar i byggnader)
Västerås	28 milj.	250	15 milj.	(vissa personalkostnader i samband med nedläggningen av F 1)
Summa	51 milj.	585	75 milj.	

¹⁾ Här till kommer de besparingar som kan bedömas uppstå genom förslaget om minskning av ÖrIB V:s verkstadsavdelning i Göteborg.

I propositionen erinras om att medel för *genomförandet* av förslagen behövs i en nära framtid medan besparingarna görs betydligt senare. Detta bör emellertid, framhålls det, inte hindra att man genomför de föreslagna åtgärderna, som syftar till att behålla den långsiktiga balansen mellan freds- och krigsorganisationen.

De föreslagna organisationsförändringarna bör enligt statsrådet genomföras skyndsamt bl. a. för att så snart som möjligt möjliggöra de åsyftade besparingarna. Man förutsätter att de problem som kan uppstå för personalen begränsas så långt som det är möjligt. Man utgår vidare från att organisa-

tionsförändringarna i Karlskrona och Göteborg genomförs i nära samverkan mellan militära myndigheter, statens personalnämnd, försvarets personalnämnd och berörda personalorganisationer.

När det gäller Västerås anser han att läget är annorlunda än i Göteborg och Karlskrona därför att en militär anläggning skall överges och att viss personal förutsätts flytta från orten. Mot denna bakgrund finns det enligt hans mening skäl att i särskild ordning överväga hur de tillgångar som lämnas skall kunna nyttiggöras på annat sätt. Enligt vad han har inhämtat kommer chefen för arbetsmarknadsdepartementet att föreslå regeringen att en särskild arbetsgrupp tillkallas för att bevaka sysselsättningsutvecklingen på orten och följa den samlade planeringen av avvecklingen. I arbetsgruppen kommer att ingå företrädare för kommunen samt för berörda myndigheter och personalorganisationer. Han anser att liksom i Göteborg och Karlskrona bör ansvaret för avvecklingen och genomförandet av organisationsförändringarna ligga hos de militära myndigheterna i nära samverkan med andra myndigheter och med personalorganisationer.

Indragningen av F 1 föreslås ske den 1 juli 1983. Tidsplanen för övriga organisationsförändringar bör enligt föredragande statsrådet bestämmas av regeringen.

Motionerna

1978/79:1782 av Tage Adolfsson (m) vari yrkas att riksdagen uttalar att Västmanlands flygflottilj (F 1) ej må nedläggas.

1978/79:1789 av Gunnar Oskarson m. fl. (m, c, fp) vari yrkas att riksdagen i skrivelse till regeringen hemställer att de i motionen framförda synpunkterna angående västkustens försvar beaktas vid resursfördelningar i den fortsatta försvarsplaneringen.

1978/79:2212 av Olle Göransson m. fl. (s, c, fp) vari yrkas

1. att riksdagen bifaller regeringens förslag om nedläggning av en flygflottilj,

2. att riksdagen beslutar att F 1 i Västerås bibehålles inom flygvapnets fredsorganisation.

3. att riksdagen – för den händelse att yrkandet under 2. ovan ej bifalles – uttalar att Västeråsregionen genom regionalpolitiska insatser helt skall kompenseras för de förluster på arbetsmarknaden som en nedläggning av F 1 leder till,

4. att riksdagen förordar tillsättandet av en särskild arbetsgrupp med uppgift att följa utvecklingen och föreslå de åtgärder som bedöms erforderliga,

1978/79:2213 av Karl-Erik Svartberg m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att frågan om ledningsorganisationen i Göteborg prövas ytterligare med hänsyn dels till kravet på största möjliga besparingar, dels till kravet att ledningsorganisationen får sådan utformning att våra samlade försvarsansträngningar på västkusten kan samordnas på ett effektivt sätt,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer att organisationen för fartygsunderhåll prövas i en utredning som tar hänsyn såväl till organisationens effektivitet som till värnpliktssociala, arbetsmarknadspolitiska och samhälls-ekonomiska synpunkter,

3. att riksdagen avslår regeringens förslag att nu i princip besluta flytta Västra militärområdets fartygsunderhåll från västkusten.

1978/79:2214 av Gunnar Oskarson (m) och Inger Lindquist (m) vari yrkas att riksdagen beslutar

1. att med ändring av propositionen 1978/79:96 det marina försvaret på västkusten organiseras på två myndigheter (chef med stab) ÖrlB V och GbK/Fo 32 med KA 4,

2. att i skrivelse till regeringen understryka vikten av att den förbandsbundna verkstaden vid ÖrlB V dimensioneras så att det marina fartygsunderhållet på västkusten säkerställs under beredskaps- och krigstillstånd.

Utskottet

Riksdagen har under senare år beslutat om genomgripande ändringar av försvarsmaktens fredsorganisation. Senast fattade den under våren 1978 beslut om vissa ändringar i organisationen av arméns fredsförband (prop. 1977/78:65, FöU 1977/78:11, rskr 1977/78:173). Dessa liksom tidigare beslutade ändringar av fredsorganisationen på lokal och högre regional nivå grundades på betänkanden av FFU. Även den nu behandlade propositionen vilar – såsom framgår av redogörelsen i det föregående – på förslag som denna utredning har lagt fram.

Under föregående riksmöte godkände riksdagen också vissa riktlinjer för organisationen av försvarsmaktens centrala ledning (prop. 1977/78:63, FöU 1977/78:9, rskr 1977/78:174). Regeringens förslag i frågan hade som grund det utredningsarbete som utförts av 1974 års försvarsledningsutredning (FLU 74). FLU har nyligen lagt fram ett betänkande rörande organisationen av den högre regionala ledningen (SOU 1978:77). Betänkandet remissbehandlas f. n.

Bakom dessa beslutade eller tilltänka organisationsändringar ligger bl. a. en strävan att minska personalen och därmed personalkostnadernas alltmer växande andel av de totala utgifterna för det militära försvaret. De övergripande personalminskningsmål som satts upp har i olika sammanhang behandlats av försvarsutskottet, senast i betänkandet 1977/78:19. Utskottet redogjorde därvid för de personalminskningar som hade uppnåtts och de mål

för personalminskningen inom försvarsmakten som då fanns angivna (s. 16 och bil. 4). Bl. a. uppgavs att överbefälhavaren planerade för en nettominskning med 2 700 anställda under programplaneperioden 1978/79–1982/83. I propositionen 1977/78:100-bilaga 7 biträdde föredragande statsrådet överbefälhavarens planering men erinrade om att för omorganisationen av försvarsmaktens centrala ledning angivits minskningar som var större än man dittills hade planerat för. Utskottet hade inte någon erinran mot vad statsrådet hade anfört (FöU 1977/78:19 s. 17). Riksdagen följde utskottet (rskr 1977/78:240).

I årets budgetproposition (bil. 7 s. 71) anges att överbefälhavaren i programplanen för 1979/80–1983/84 redovisar en planerad nettominskning med 3 600 anställda under perioden mars 1978 till juni 1984. Han påpekar därvid att det saknas organisatoriskt underlag för en betydande del av minskningen under periodens senare del och bedömer att personalen under 1980-talet kan behöva minskas i en lägre takt än f. n. I den nu aktuella propositionen anser föredragande statsrådet det inte vara uteslutet att ytterligare ändringar av fredsorganisationen inom hela försvaret ganska snart kan tvingas fram av den ekonomiska utvecklingen. 1978 års försvarskommitté har också fått i uppdrag att överväga ytterligare ändringar av fredsorganisationen.

Av det sagda framgår vikten av att ta till vara alla möjligheter till åtgärder som kan hindra att kostnaderna för fredsorganisationen växer i sådan omfattning att utrymmet för att skaffa materiel m. m. för krigsorganisationen på sikt kommer att bli helt otillräckligt. Det är nödvändigt att se de i propositionen föreslagna organisationsändringarna i perspektivet av en sådan för försvaret utomordentligt allvarlig utveckling. Från denna utgångspunkt övergår utskottet att behandla de regeringsförslag som har lagts fram i propositionen.

Karlskrona

Regeringens förslag om ändring av den marina fredsorganisationen i Karlskrona följer helt vad FFU har förordat. Utredningens förslag har i allt väsentligt biträtts av huvuddelen av remissinstanserna. Inte heller utskottet har någon erinran mot den föreslagna organisationsändringen i Karlskrona. Propositionen bör alltså bifallas i denna del.

Göteborg

Innan utskottet närmare tar ställning till regeringsförslaget om den *marina organisationen* i Göteborg vill utskottet behandla motionen 1978/79:1789 (m, c, fp) som tar upp frågor som kan vara av betydelse för organisationens utformning.

I motionen hävdas att det marina försvaret på västkusten är på väg att

försvagas på ett mycket allvarligt sätt. Det måste, anser motionärerna, finnas ett visst bestånd av fartyg i Västerhavet ifall Öresund snabbt skulle blockeras och det blir omöjligt att föra över fartygsförband dit från Östersjön. Enligt deras mening minskar detta bestånd f. n. på ett sätt som är oroande. De understryker att när man utformar försvarsmaktens krigs- och fredsorganisation måste beaktas att västkusten och Västerhavet ligger i ett konfrontationsområde för de båda stormaktsblocken. Mot denna bakgrund inger uttunningen av det marina försvaret i detta område allvarliga farhågor. Resurserna måste, understryker de, behållas såväl vad gäller fartygsförband som kustartilleri i större utsträckning än vad nuvarande planer förutsätter.

Utskottet är självfallet angeläget om att det marina försvaret på västkusten utformas på ett sådant sätt att det i krig snabbt kan få en betydande styrka. Utskottet är emellertid medvetet om att i denna fråga måste göras en operativ avvägning som tar hänsyn till försvaret av vårt land i dess helhet. Denna avvägning åvilar överbefälhavaren som under regeringen har det operativa ansvaret. Han har funnit den fördelning av de marina stridskrafterna, mot vilken motionärerna vänder sig, vara den lämpligaste med en krympande marin krigsorganisation. Utskottet finner inte anledning ifrågasätta överbefälhavarens bedömning. Motionen 1789 bör därför avslås.

Motionen 2213 (s) innehåller synpunkten att förslaget till organisationsändringar i Göteborg vilar på osedvanligt tunt underlag. Mot den bakgrunden anser motionärerna att frågan om ledningsorganisationen i Göteborg bör prövas ytterligare med hänsyn till kravet på största möjliga besparingar och en ledningsorganisation som gör det möjligt att samordna våra samlade försvarsansträngningar på västkusten på ett effektivt sätt.

Regeringens förslag grundas på det utredningsarbete som har utförts av FFU. Inom ramen för detta har tagits fram och övervägts flera olika alternativ till ny marin organisation i Göteborg. Enligt utskottets mening utgör det framtagna utredningsunderlaget och de därpå grundade förslagen i propositionen en tillräcklig grund för riksdagen att ta ställning. Yrkandet om ytterligare prövning av denna organisationsfråga bör därför avslås.

Regeringens förslag om den marina organisationen i Göteborg innebär att ÖrlB V, GbK/Fo 32 och KA 4, slås samman till en myndighet i fred. Förslaget avviker från vad FFU har förordat såvitt gäller KA 4:s ställning. Utredningen ansåg att KA 4 t. v. skulle vara en egen myndighet men att regementets ställning borde prövas i samband med detaljutformningen av organisationen.

Överbefälhavaren anser att man inte kan uppnå en godtagbar ledningskapacitet i en integrerad stab. Han förordar därför när det gäller stabsorganisationen två myndigheter – ÖrlB V och Fo 32 – varvid GbK delas upp på örlogsbasen och försvarsområdesstaben. De båda myndigheterna bör däremot enligt överbefälhavaren – med bl. a. hänsyn till planerad minskning av den marina krigsorganisationen i Västra militärområdet – kunna ha en

gemensam mobiliserings- och förvaltningsorganisation. Denna bör enligt överbefälhavaren vara underställd chefen för ÖrlB V. Överbefälhavaren anser vidare att KA 4 bör läggas ned med hänsyn till bl. a. minskningen av marinens krigsorganisation.

Enligt chefens för marinen uppfattning är den bästa lösningen att t. v. behålla de nuvarande myndigheterna ÖrlB V och GbK/Fo 32 utan principiell förändring av organisationen. Mot bakgrund av rådande ekonomiska svårigheter för försvarsgrenen godtar han emellertid en fullständig integration av de marina myndigheterna i Göteborg eftersom en sådan lösning medför den största besparingen.

Även i motionen 2214 (m) hävdas att det marina försvaret i Göteborg bör vara organiserat på två myndigheter med gemensam mobiliserings- och förvaltningsorganisation – ÖrlB V och GbK/Fo 32 med KA 4. Motionärerna finner det egendomligt att departementschefen direkt gått emot flera tunga remissinstanser, bl. a. överbefälhavaren och chefen för marinen, och föreslagit en gemensam myndighet med en chef. Enligt motionärernas uppfattning medför den nuvarande marina organisationen med två chefsmyndigheter med sinsemellan klart avgränsade ansvarsområden såväl i fred som krig påtagliga fördelar. Den föreslagna organisationen är däremot inte rationell vare sig under freds-, beredskaps- eller krigsförhållanden.

Den utformning av den marina organisationen i Göteborg som förordas i motionen 2214 innebär i likhet med överbefälhavarens förslag två myndigheter med gemensam mobiliserings- och förvaltningsorganisation. FFU har jämfört en helt integrerad organisation med en organisation som i princip överensstämmer med den överbefälhavaren förordar.

Utredningen fann personalbehovet för en integrerad stab vara något mindre än om två staber behålls i fred. Två staber skulle emellertid, framhöll utredningen, innebära en tvåhövdad förvaltningsledning. Detta skulle komplicera förvaltningsverksamheten och innebära sämre förutsättningar för kostnadsbesparande prioriteringar och avvägningar. Sammanfattningsvis fann utredningen starka skäl tala för den integrerade staben. Fördragande statsrådet anser inte heller att en organisation enligt överbefälhavarens förslag ger så stora fördelar av lednings- eller förvaltningsmässig art att de motiverar merkostnaderna för en sådan organisation i förhållande till en sammanslagen myndighet. Utskottet delar denna uppfattning och anser att samma synpunkter kan förknippas med det förslag som läggs fram i motionen 2214. Utskottet tillstyrker därför att den marina organisationen i Göteborg utformas enligt förslaget i propositionen.

Ett tungt vägande skäl för utskottets val av en myndighetsalternativet är de besparingsmöjligheter som har bedömts vara förknippade med detta. De är också anledningen till att chefen för marinen numera förklarar sig kunna godta en sådan organisation. Utskottet vill i det sammanhanget hänvisa till vad utskottet inledningsvis har anfört om nödvändigheten av stora besparingar inom fredsorganisationen. Vid utarbetande av detaljorganisationen

bör mot denna bakgrund undvikas bindningar som kan hindra framtida besparingar. Även om valet av organisationsalternativ i hög grad gjorts med tanke på behovet av besparingar inom fredsorganisationen bedömer utskottet det vara möjligt att med detta också förena de krav på en snabb övergång till gällande krigsorganisation som finns och är viktiga i sammanhanget. Att så sker måste självfallet också beaktas när detaljorganisationen utformas.

Utskottet övergår nu till att behandla de marina *underhållsresurserna* i Göteborg. Chefen för marinen anser att dessa av ekonomiska skäl skall dimensioneras med utgångspunkt i att general- och årsöversyner av fartyg flyttas till Östersjön. Härigenom kan enligt hans mening balansen mellan Muskövarvet och Karlskrona örlogsvarv tillgodoses och kostnaderna hållas nere. Den främsta uppgiften för underhållsorganisationen på västkusten när det gäller fartygsunderhåll skall, anser han, vara att svara för det omedelbara underhåll som krävs för utbildning av patrullbåts-, minsvepar- och kustartilleriförband samt för kustflottans övningsverksamhet.

Föredragande statsrådet anser att man nu bör besluta om att i princip utforma organisationen för underhåll av vapen- och skeppsteknisk materiel i Göteborg i enlighet med marinchefens förslag även om konsekvenserna av en flyttning av fartygsunderhållet från västkusten inte har hunnit penetreras i alla detaljer.

Han anser vidare att hänsyn bör tas till behovet av att – förutom med civila resurser – stödja mobiliseringen av hjälpfartygsförband och underhållet av de stridsfartygsförband som i vissa lägen skall kunna utnyttjas på västkusten.

I motionen 2213 (s), yrkandet 2, föreslås att organisationen för fartygsunderhåll skall prövas i en utredning som tar hänsyn såväl till organisationens effektivitet som till värnpliktssociala, arbetsmarknadspolitiska och samhälls-ekonomiska synpunkter. Vidare yrkas avslag på regeringens förslag att nu i princip besluta flytta Västra militärområdets fartygsunderhåll från västkusten (yrkandet 3). Motionärerna framhåller att det är förenat med stora fördelar att en örlogsbas kan tillgodose regionens behov av fartygsunderhåll och skeppsteknisk service. Det bör alltså, anser de, finnas särskilda skäl om man flyttar fartygsunderhållet bort från den region där behovet av underhållsarbete finns. Sammanfattningsvis framhåller motionärerna att den neddragning av fartygsunderhållet som förefaller oundviklig under de kommande åren blir smärtsam vid örlogsvarven i såväl Göteborg som Karlskrona och på Muskö. De understryker i detta sammanhang det svåra sysselsättningsläget i Karlskrona men framhåller att arbetsmarknadssituationen är svår även i Göteborg.

Motionen 2214 vänder sig också mot regeringens förslag rörande den marina underhållsorganisationen på västkusten. Även om motionärerna anser att en del av underhållet kan skötas av de civila varv som finns på västkusten kan de inte godta den nedrustning av reparations- och underhållsberedskapen som föreslås i propositionen. Motionärerna erinrar om att

det marina underhållet kräver specialutrustning, som inte kan tillhandahållas på de civila varven. De föreslår därför att den förbandsbundna verkstaden vid ÖrlB V dimensioneras så att det marina fartygsunderhållet på västkusten säkerställs under beredskaps- och krigstillstånd.

När det gäller fredsresurserna för fartygsunderhåll kan utskottet konstatera att dessa f. n. präglas av överkapacitet. En anpassning till den marina organisationens behov bör därför eftersträvas. Detta i all synnerhet som man inom marinen anser det angeläget att minska underhållskostnaderna. Med hänsyn till fördelningen av de marina stridskrafterna – en fråga som utskottet har berört i det föregående – finner utskottet det vara naturligt att generalöversyner och större arbeten på fartyg förläggs till de marina varven i Östersjön. Därigenom kommer också de tillgängliga varvsresurserna att utnyttjas på ett mera rationellt sätt. Någon särskild utredning av det slag som föreslås i motionen 2213 anser utskottet inte vara nödvändig som grund för ett sådant ställningstagande. De problem som är förknippade med att flytta över vissa översyner från västkusten till Östersjön räknar utskottet med kommer att bli beaktade i det utredningsarbete som återstår att utföra. Yrkandena 2 och 3 i motionen 2213 bör avslås.

I motionen 2214 är huvudintresset riktat på behovet av underhållsresurser på västkusten under beredskap och i krig. Utskottet räknar med att detta mycket angelägna behov i första hand skall tillgodoses genom de civila varvsresurser som finns i området. Om dessa – som motionärerna befarar – skulle visa sig i något avseende vara otillräckliga torde det vara möjligt att i en beredskaps- och krigssituation föra över vissa reparationsresurser från Östersjövarven. Motionen 2214 bör därför avslås i denna del.

Västerås

I propositionen anges att ekonomiska skäl gör det nödvändigt att nu besluta om nedläggning av ytterligare en flottiljadministration och att F 1 därvid är den flyglottilj som i första hand bör komma i fråga.

Med anledning av förslaget att lägga ned F 1 har väckts motionerna 1978/79:1782 (m) och 1978/79:2212 (s, c, fp).

I motionen 1782 åberopas bl. a. försvarspolitiska och operativa skäl för att F 1 skall finnas kvar i flygvapnets organisation. Flottiljens betydelse för förbandsproduktionen samt för mobiliserings- och annat krigsförberedelsearbete understryks också. Arbetsmarknadsmässiga skäl talar vidare enligt motionärerna för att flyglottiljen i Västerås skall behållas. F 1:s betydelse för det civila flyget i kommunen framhålls också. Motionärerna anser att den besparing man eftersträvar med nedläggningen av F 1 mer än väl uppvägs av de ökade kostnader i olika avseenden som nedläggningen för med sig.

De regionalpolitiska följderna understryks mycket starkt i motionen 2212. Motionärerna erinrar bl. a. om att befolkningstillväxten i Västmanlands län och Västerås kommun har upphört under 1970-talet. De uppger vidare att den

offentliga sektorn i länets näringsliv är liten och att det råder obalans mellan industri- och servicenärings. I motionen erinras också om de svårigheter för civilförsvaret och frivilligorganisationer som skulle uppstå när Västmanlands län genom nedläggningen blir helt utan militärt förband. Även i denna motion framhålls den stora betydelse som flottiljens flygfält har för det civila flyget. Motionärerna anser att regeringens förslag om nedläggning av en flygflottilj bör bifallas (yrkandet 1) men de vill också att riksdagen beslutar att F 1 i Västerås bör bibehållas inom flygvapnets fredsorganisation (yrkandet 2).

Utskottet har i det föregående berört behovet av besparingar inom försvarsmaktens fredsorganisation. Den utveckling mot allt färre divisioner som f. n. präglar flygvapnets krigsorganisation gör det också motiverat att minska dess fredsorganisation. Hittills har mot den bakgrunden beslutats om nedläggning av följande flottiljadministrationer:

- 1968 Göta flygflottilj (F 9) i Göteborg
- 1970 Roslagens flygkår (F 2) i Hägernäs
Svea flygkår (F 8) i Barkarby.
- 1971 Östgöta flygflottilj (F 3) i Malmslätt
- 1975 Södermanlands flygflottilj (F 11) i Nyköping
Kalmar flygflottilj (F 12) i Kalmar.

1974 års försvarsutredning (SOU 1977:1) ansåg att ytterligare flottiljadministrationer borde avvecklas. Denna uppfattning delades av försvarsministern i propositionen 1976/77:74. Utskottet hade ingen erinran mot vad försvarsministern hade anfört (FöU 1976/77:13). Riksdagen följde utskottet (rskr 1976/77:311).

Ett beslut om nedläggning av ytterligare en flygflottilj – som yrkas i motionen 2212 – ligger alltså helt i linje med riksdagens försvarsbeslut våren 1977. Ett nytt principbeslut om detta är inte nödvändigt eftersom riksdagens inställning till en fortsatt minskning av flygvapnets fredsorganisation redan har kommit till uttryck i försvarsbeslutet.

Med anledning av yrkandena i motionerna 1782 och 2212 om att F 1 inte bör vara den flottilj som står i tur att läggas ned har utskottet jämfört olika tänkbara nedläggningsalternativ. Därvid har tagits hänsyn till såväl regionalpolitiska och militära synpunkter som nackdelarna för den personal som berörs. Utskottet har vid jämförelsen kommit till slutsatsen att nedläggning av F 1 sammantaget medför mindre nackdelar än något annat tänkbart alternativ. Utskottet delar därför föredragande statsrådets uppfattning att F 1 är den flottilj inom flygvapnet som bör dras in. Motionen 1782 och motionen 2212, såvitt avser yrkandet 2, bör därför avslås.

Motionen 2212 innehåller också ett par andrahandsyrkanden.

Om F 1 läggs ned bör – anser motionärerna – beslutas att Västeråsregionen genom regionalpolitiska insatser helt kompenseras för de förluster på arbetsmarknaden som nedläggningen leder till (yrkandet 3). Motionärerna

förordar vidare att i sådant fall en särskild arbetsgrupp skall tillsättas och få i uppgift att följa utvecklingen och föreslå de åtgärder som bedöms nödvändiga (yrkandet 4).

Även utskottet anser det vara angeläget med statliga insatser för att söka kompensera Västeråsregionen för förlusten av F 1. Utskottet förutsätter därför att regeringen uppmärksam följer sysselsättningsutvecklingen inom regionen och med all kraft tar itu med de problem som uppkommer genom att flottiljen läggs ned. Den arbetsgrupp som enligt propositionen avses tillsättas för att bevaka sysselsättningsutvecklingen på orten m. m. bör kunna fylla en betydelsefull uppgift. Genom tillkomsten av en sådan arbetsgrupp torde syftet med yrkandet 4 i motionen 2212 bli tillgodosett.

Vad utskottet med anledning av yrkanden i motionen 2212 har anfört om statliga insatser m. m. bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet erinrar i det sammanhanget också om att det är nödvändigt att i samband med nedläggningen av F 1 vidta åtgärder som leder till att man får goda förutsättningar för frivilligverksamheten i Västeråsregionen även i fortsättningen.

Utskottet vill avslutningsvis understryka den vikt som måste tillmätas *personalfrågorna*. Utskottet förutsätter att dessa frågor kommer att beaktas med sådan omsorg att olägenheterna för den berörda personalen blir så små som möjligt. Personalminskningar bör liksom tidigare genomföras i samband med naturlig avgång och i förening med en effektiv omplaceringsverksamhet.

Utskottets hemställan

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag och hemställer

1. att riksdagen beträffande *den marina organisationen i Karlskrona* godkänner vad föredragande statsrådet har förordat,
2. att riksdagen beträffande *västkustens försvar* avslår motionen 1978/79:1789,
3. att riksdagen beträffande *ytterligare prövning av den marina ledningsorganisationen i Göteborg* avslår motionen 1978/79:2213, yrkandet 1,
4. att riksdagen beträffande *den marina organisationen i Göteborg* med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1978/79:2214, yrkandet 1, godkänner vad föredragande statsrådet har förordat,
5. att riksdagen beträffande *utredning om organisationen av fartygsunderhåll* avslår motionen 1978/79:2213, yrkandet 2,
6. att riksdagen beträffande *varvsresurserna på västkusten* med

- bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1978/79:2213, yrkandet 3, och 1978/79:2214, yrkandet 2, godkänner vad föredragande statsrådet har förordat,
7. att riksdagen beträffande *nedläggning av ytterligare en flygflottilj* avslår motionen 1978/79:2212, yrkandet 1,
 8. att riksdagen beträffande *nedläggning av Västmanlands flygflottilj* med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1978/79:1782 och 1978/79:2212, yrkandet 2, godkänner vad föredragande statsrådet har förordat,
 9. att riksdagen beträffande *regionalpolitiska åtgärder m. m.* i samband med nedläggningen av Västmanlands flygflottilj som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av propositionen och motionen 1978/79:2212, yrkandena 3 och 4, anfört om sådana insatser,
 10. att riksdagen beträffande *övergångsåtgärder m. m.* bemyndigar regeringen att vidta nödvändiga övergångsåtgärder och åtgärder i övrigt.

Stockholm den 19 april 1979

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Bengt Gustavsson (s), Erik Glimnér (c), Eric Holmqvist (s), Georg Pettersson (c), Gusti Gustavsson (s), Gudrun Sundström (s), Gunnar Björk i Gävle (c), Gunnar Oskarson (m), Åke Gustavsson (s), Ulla Ekelund (c), Evert Hedberg (s), Axel Andersson (s), Bertil Dahlén (fp) och Eric Hägelmark (fp).

Särskilt yttrande

av Gunnar Oskarson (m).

Uttunningen av det marina försvaret på västkusten är av den omfattning att den inger allvarlig oro. Om vi skall kunna upprätthålla vår neutralitet vid en konflikt måste denna kunna baseras på ett trovärdigt marint försvar på västkusten. Särskilt allvarligt framstår försvagningen av de marina stridskrafterna inom detta område mot bakgrunden av att Öresund snabbt kan komma att blockeras, varigenom det blir omöjligt att överföra stridsenheter från Östersjön till Västerhavet. Dessa förhållanden måste beaktas såväl vid utformningen av fartygsunderhållet på västkusten som vid basering av våra marina enheter därstädes.

Utformningen av den marina fredsorganisation i Göteborg som förordas i motionen 2214 innebär en uppdelning av verksamheten på två staber med gemensam mobiliserings- och förvaltningsorganisation. Även utskottet finner en sådan organisation ha fördelar framför den helt integrerade myndighet som föreslås i propositionen. Två staber ger bättre ledningsförmåga än en integrerad stab. Särskilt värdefullt är enligt min uppfattning att en sådan organisation är anpassad till krigsorganisationens krav och underlättar övergången från freds- till krigsorganisation. De olägenheter som har ansetts vara förenade med att mobiliserings- och förvaltningsfunktioner är gemensamma för två myndigheter finner jag vara överdrivna. Utskottet stannar dock för ett enmyndighetsalternativ med motiveringen att detta ger större besparingsmöjligheter. FFU framhåller i sitt slutbetänkande att det sammanlagda personalbehovet vid tvåstabsalternativet bedöms, förutsatt att staberna samlokaliseras, överstiga personalbehovet i en integrerad myndighet med enstaka anställda. Därför borde genom lämpliga åtgärder i en organisation med två staber strängt taget kunna göras samma besparingar som i ett enmyndighetsalternativ.